COĞRAFYA Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ÖLÇEK- ÖLÇEK TÜRLERİ- HARİTA DA UZUNLUK VE ALAN HESAPLAMA

HARİTALARDA ÖLÇEK

Dünya üzerindeki bir yerin gerçek görüntüsünün haritaya aktarılması aşamasında kullanılan küçültme oranına **ölçek** denir. Haritalarda ölçek şu şekilde ifade edilir.

$$\frac{1}{100.000} \rightarrow \frac{\text{Haritadaki uzaklık}}{\text{Gerçek uzaklık}} \rightarrow \frac{HU}{GU}$$

Gerçekte 100.000 cm olan uzaklık haritada 1 cm'de gösterilmiştir.

Ölçek Türleri

Haritalarda ölçek, kesir ve çizgi ölçek olarak ikiye ayrılır.

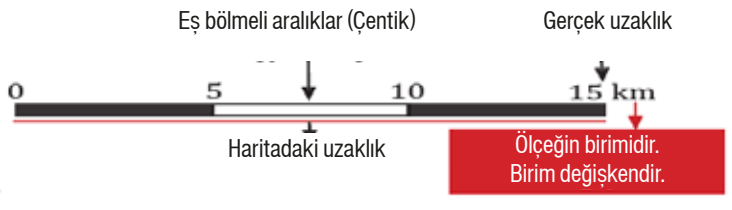
Kesir Ölçek: Haritaların ölçeğinin kesirli sayılar ile ifade edilmesidir.

$$\frac{1}{500.000} \rightarrow \frac{HU}{GU}$$

Her zaman "1" cm olmalıdır.
Birimi mutlaka cm olmalıdır.

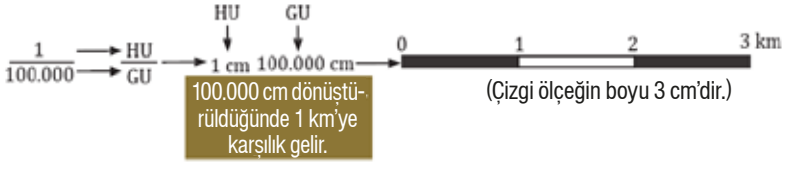
Haritadaki küçültme oranıdır.

Çizgi Ölçek: Haritaların ölçeğinin eş bölmeli (çentik) çizgiler üzerinde ifade edilmesidir. Cetvel kullanmadan uzunluk ölçülebilir. Ayrıca haritaların küçültülmesi ve büyütülmesi durumlarında bozulma olmaz. Bu yüzden daha kullanışlıdır.

Ölçeklerin Birbirine Dönüştürülmesi

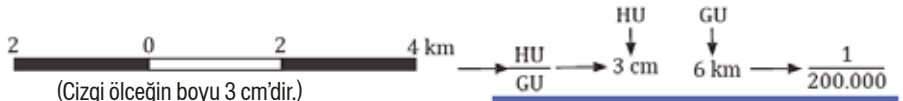
Örnek: 1/100.000 kesir ölçeğinin çizgi ölçeğe nasıl dönüştürüldüğü aşağıda gösterilmiştir.

Örnek:

(Çizgi ölçeğin boyu 3 cm'dir.)

Gerekli sadeleştirme yapıldığında 1 cm 2 km'ye (200.000 cm) karşılık gelir.

Ölçeklerine Göre Haritalar: Haritalar büyük, orta ve küçük ölçekli olmak üzere üçe ayrılır. Ölçeğin paydasındaki sayı büyüdükçe ölçek küçülür.

ÖLÇEKLERİNE GÖRE HARİTALAR

- **Büyük Ölçekli** — 1/200.000'den daha büyük ölçekli haritalardır (planlar ve topoğrafya haritaları).
- **Orta Ölçekli** — 1/200.001 ile 1/500.000 arası ölçeklik haritalardır.
- **Küçük Ölçekli** — 1/500.001'den daha küçük ölçekli haritalardır.

Haritalarda Uzunluk ve Alan Hesaplamaları

Formül
GU = HU x ÖP

Kısaltmalar
Kuş uçumu gerçek uzunluk: GU
Haritadaki uzunluk: HU
Ölçek paydası: ÖP

Haritaların ölçeği kullanılarak haritada yer alan iki nokta arasının kuş uçuşu gerçek uzaklığı ya da haritadaki bir bölgenin iz düşümsel gerçek alanı hesaplanabilir.

Uzunluk Hesaplaması: İstenilen iki nokta arasının haritadaki uzunluğu ile haritanın ölçeğinin kullanılarak kuş uçumu gerçek uzunluğunun bulunmasıdır.

Örnek: 1/700.000 ölçekli haritada iki nokta arası uzunluk 6 cm ise iki nokta arası kuş uçumu gerçek uzunluk kaç km'dir?

Çözüm:
Verilenler:
HU: 6 cm
Ölçek paydası: 700.000 cm
İstenen:
GU: ?

GU=HU x ÖP
GU= 6 x 700.000
GU= 4.200.000 cm
GU= 42 km'dir.

Formül
GA= HA x (ÖP)²

Kısaltmalar
İz düşüm gerçek alan: GA
Haritadaki alan: HA
Ölçek paydasının karesi: (ÖP)²

Alan Hesaplaması: İstenilen bir bölgenin haritadaki alanı ile haritanın ölçeği kullanılarak iz düşüm gerçek alanın bulunmasıdır.

Örnek: 1/700.000 ölçekli haritada bir bölgenin alanı 6 cm2 ise iki nokta arası iz düşüm gerçek alanı kaç km2dir?

Çözüm:
Verilenler:
HA: 6 cm²
Ölçek paydası: 700.000 cm
İstenen:
GA: ?

GA=HA x(ÖP)²
GA= 6 x (700.000)²
GA= 6 x 490.000.000.000
GA= 294 km²

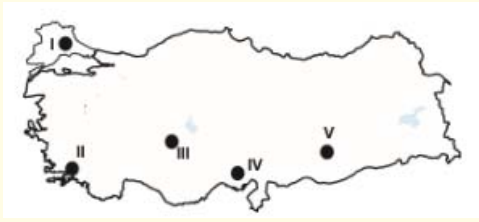
SORULAR

Soru 1:
1/30.000 ölçekle hazırlanmış haritalarla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Ayrıntıyı gösterme gücü azdır.
B) İki izohips arası yükselti farkı fazladır.
C) Küçültme oranı fazladır.
D) Geniş alanların çiziminde kullanılır.
E) Ölçeği büyüktür.

Cevap: E

Soru 2:

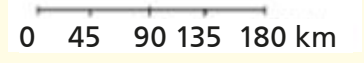

Yukarıdaki haritada işaretli olan yerlerin hangisinde gerçek alan ile izdüşüm alan arasındaki fark daha fazladır?

A) I B) II C) III
D) IV E) V

Cevap: B

Soru 3:

Yukarıdaki çizgi ölçeğin uzunluğu 4 cm'dir. Kesir ölçek değeri aşağıdakilerden hangisidir?

A) 1/450.000
B) 1/900.000
C) 1/4.500.000
D) 1/1.350.000
E) 1/1.800.000

Cevap: C

Soru 4:
1/250.000 ölçekli haritada 40 cm ile gösterilen bir uzaklık gerçekte kaç km'dir?

A) 25 B) 76 C) 38
D) 100 E) 10

Cevap: D